

EMLÉKLAPOK

A DEBRECZENI ORSZÁGOS DALÁRÜNNEPÉLY

Megjelenik a dalárünnepély tartama
alatt minden nap.
Ára példányonként 10 kr.

ALKALMÁBÓL.

Kiadja: az országos dalárünnepély
rendező bizottsága.
Szerkesztői iroda: Rózsatér 16. sz.

Szerkesztik az országos dalárünnepély rendező bizottsága megbízásából: **Karczag Vilmos és Szabolcsi Lajos.**

Bucusu.

Dal elhangzott, utra szálltok
Édes dana gyermeki;
Ki babérral, ki a nélkül. . . .
De arra is ékességül
Fényét örök hir veti.

Oh zengjétek még sokáig
„Isten áld meg a magyart!”
Meg is áldja, ha oly szépen,
Összhangszerü egyességben,
Mint dalotok, összetart.

„Harmónia!” — ez a jelszó
Földön, egen egyaránt;
Közénk ha ezt varázsoltok,
Nem lesz ritka itt a boldog
S megkevesbül, a mi bánt.

Vezéreljen utatokban
A dal örök istene
S legyen büszke a hon rátok,
Mert nincs szebb égi ajándok,
Mint a dalnak ihlete.

Csengeri János.

Örömmel tárt karokkal, lelkesedéstől dagadó kebellem üdvözöltünk benneteket kedves vendégeink, hazánk dalnokai, midőn körünkbe jöttetek, s mos hogy válnunk kell csak az az egy tudat vigasztal hogy rendeltetéstek a vándorlás, s hogy e vándorutakon dicsőség és a hazai közönség lelkesedése, szeretete kísér benneteket.

S ha idő után ismét úgy fordul, hogy városunkat éri a kedves megtiszteltetés, hogy ide tértek vissza legyetek meggyőződve, hogy akkor is oly szives vendéglátásban részesültök itt, mint most s mint 14 év előtt, s mint széles e magyar hazában sehohsem különben.

Ha talán egy vagy másban a rendező bizottság önhibáján kívül, mulasztást követett volna, azokért azt hisszük mindenki a legnagyobb készséggel fog megbocsátani, ha meggondolja, hogy mily óriási feladatokkal kellett megküzdenie.

Köszönettel tartozunk kedves vendégeinknek kik felejthetlen élvezetes órákat és napokat szereztek városunknak, s köszönettel azon jeles férfiaknak kik hazai énekművészetünk tökéletesítésére mindent elkövetnek s a célért teljes odaadó áldozatkészséggel fáradoznak. Hogy sikerülni fog a cél elérése, abban ma már senki sem kételkedhetik többé, mert

a debreczeni dalárünnepély oly óriási s rohamos haladást tüntetett föl, hogy a magyar közönség már már jutalmát látja e haladásban azon támogatásért, szeretetért, áldozatokért, melyekkel a hazai dalárok működését másfél év tized óta kíséri.

Haladjatok tovább a megkezdett uton s a zászlóitokat diszitó koszoruk csak szaporodni fognak. Szívünk tiszta érzelmeivel kívánjuk, hogy a viszontlátáskor a ti haladástok még sokkal feltünőbb s lelkesítőbb legyen s a mi elragadtatásunk a nagy sikertől sokszorosán fokozott.

Adja az ég, hogy dicsőség kísérje jártatokat, s hogy a magyar énekművészetet oly fénypontra emelhessétek, a milyenen azt, minden igaz honfi látni óhajtja.

Isten veletek!

Viszontlátásra!

Bartók Lajos „Prologja“-ból.

Szerző szavalta a debreczeni dalárünnepély 1882. augusztus 20-kán a debreczeni színházban rendezett diszhangverseny alkalmával.

Viruló oáza a nagy Hortobágnak,
Enyhületet nyújtó tikkadt karavánnak,
Hol magyar barátság százados pálmája
Hűs lombjait s édes gyümölcsét kínálja:
Debreczen városa! dalom köszönt téged,
Daltól oly hangos vagy, mint a madárfészek.
Igy állasz, városa az Alföld népének,
Dalunkra gondolkodok, ha földedre nézek.
Mióta magyarban szív van és szerelem,
Nagy ezer éve itt magyar nóta terem.
Az a magyar nóta! nekünk nem csekélység!
Hallgasd meg, s ismered Árpád büszke népét.
Ha víg, ha szomorú, benne örökölt meg
Igaz története hazánknak s szívünkknk.
Ebben van megírva, ha bús a szólása,
Felleget egünknek bealkonyodása,
Ez lejt deli-szépen, ha az éj szakadoz,
Mint ha szellő-hárfán a hajnal játszadoz.
Ha vidám: szárnya gyors, röpte játszi szilaj,
De mint a pacsirta, csak magasba nyilal!
Ha érzés hirnöke: akkor szárnyaira
Mézét ad a rózsa, s lángot Tokaj bora.
Lelkők nyilatkozik szeretők dalában,
Mint a virág lelke szellő illatában.
De ha te szólasz, oh haza, panaszoddal:
Csak akkor tudják meg, hogy mi a magyar dal!
S ha a szót elvették, és a nyelv rab vala,
Százszor többet mondott szabad lelkünk dala!

S hej, ha rád gondolok, te szomorú nóta,
S mégis vigasztalónk háromszáz év óta:
Bírom-e feledni régi dalmokokat,
A kik hazaszerte veled bolyongtanak,
Magyar troubadurok, vándor hegedűsök,
Kiknek hadi kolzán hevültek az ősök!
Jó Balassa Bálint, Tinódy Sebestyén,
A nemzet kihülő tüzét élesztgetvén,
Tüzét élesztgetvén, s magok is vérezvén,
Nemzeti közönynek tövises keresztjén,
Mig a végvártól a tenger partjáig
Röpiték lantjaik jajgató sirályit! . . .
S hát ti, idegenek névre, nyelvre, fajra,
Termő mag, mit a szél vet messze talajra,
Kikben amnyi sem volt belőlünk, mint egy mák,
Kóbor muzikusok, cseh Ruzsicska, Csermák!
De zenénk változott vérré ti bennetek,
S rajtatok apáink sirtak s örültenek.
Klasszikus zene lett a mezők nótája,
Ti öltöztettétek szépséges ruhába,
Hej, de szép magyar szó! — értsük meg mindnyájan,
Ne legyen már senki idegen — hazánkban.
Emlékszem multakról, — s a sirokból ki néz
Vissza e városra? Petőfi és vitéz!
Lantját megkeresni visszajár két szellem,
Lantját, a mely zengett hozzátok e helyen.
S a szellem reá száll ama lobogókra,
Mik körül a dal száll égi régiókba
S mintha a zászlókat lengető zenébe
Vegyülne szellemek suttagó beszéde.

Fuj az idő szele, — mint egy gyöngé hangot,
Elvisz egy országot! — hány várat lerontott,
Mely sziklán nyugovék, s hol dalok zendültek!
Elnémult zenéje sok zajos örömmek.
Sziklába faragott Memnont is befújja,
Eltemeti, s ajkát lezárja por-ujja.
De te, város, ámbár épültél homokra,
Állsz szilárdan, s nézel még új századokra,
Csak légy hü a földhöz, hol gyökered verted.
És mint dalod, legyen szabad s büszke lelked!

Kőrösi Sándor orsz. képviselőnek a dalárdistákra mondott felköszöntője

— az aug. 19-diki díszében. —

Uram, uram! H u b e r K á r o l y uram! szállok az Urhoz.

Azon szívből jött ékes szavakra, melyeket Debreczen sz. kir. város polgárai irányában már két tisztelt társunk kifejezett, minden meghatalmazás nélkül ugyan, de azon erős meggyőződésben, hogy városunk polgárai érzelmeit tolmácsolandom, óhajtók válaszolni.

Nagy ünnepet ül sz. kir. Debreczen város közönsége.

A magyar dalművészet ünnepét.

Magyarország kitünő dalegyletei megjelentek városunkban, hogy a bérczes Erdély fiai a Duna és Tisza innenső és tulsó részén lakó fiainak az Alföld rónáin kezét nyujtva, egymással dalversenyre keljenek.

Isten hozott benneteket, kedves honfitársaink! Jó helyre jöttetek. Ha a magyar haza más vidékein hatnak összhangu dalaitok: nálunk gyujtanak, mert azok bájos hangjai nemcsak füleinket csiklandozzák, de sziveinket is érintik.

Mi nemcsak halljuk, de érezzük is e hangokat, mert visszaidézik multunkat, s reményt keltenek bennünk egy szebb jövő iránt.

Dalaitok sokáig viszhangzandnak sziveinkben, és maradandó lesz nálunk emléketek.

Sokáig vissza fogunk emlékezni e napokra, mert e napok alkalmat szolgáltatottak nekünk meggyőződést szerezni arról, hogy hazánkban nagy a haladás pár évtized alatt az ének- és zeneművészet terén is.

Meggyőződünk, hogy daláraink a művészeti darabok eléneklésében kiállják a versenyt más művelt nemzetek daláiraival, a magyar népdalok összhangzatos eléneklésében pedig azokat felül is mulják.

Valamint a magyar népdal zománczát képező ilyféle kifejezések: „e s z e m a t e r e m t ő - f á d a t idegen nyelvre le nem fordíthatók: ugy a magyar népdal dalmánának fenséges szépségét, s az azon átvonuló mély érzelmet idegen dalárok kifejezni, azt kellően eldandolni nem képesek.

A mi népdalainkban vannak lerakva érzelmeink, sajátságaink, nemzeti szokásaink.

Ha valaki azt kérdené tőlem: minő sajátságai vannak ezen, vagy ama nemzetnek? nem utalnék nemzeti történelmére, melyben mint Herder mondja, ugy sem találunk egyebet, mint azt, hogy időnként mikép engedé magát kormányozni és öletni. — Részemről népdalaira utalnék, mert ezekben ismerhető fel nemcsak nyelvének szépsége, hanem szívének minden dobbanása, vágyai, hite, kedvelt eszméi.

Ki ebben kételkednék: csak figyelje meg magyar dalainkat. — Ebből ismerheti meg nemcsak nyelvünk zamatoságát, de nemzeti sajátságainkat és szívének dobbanását is. — Minden nép dalának eszméi e három tárgy körül forognak hit, szerelem, hősiség.

Nincs eszmélkedni képes nép, mely e három tárgyat meg ne énekelné, a szegény irokézeket kivéve, kikről útazók azt állítják, hogy folytonosan vizet isznak, és egy bordaluk sincs; sőt még a szerelmet sem jutott egynek sem eszébe megénekelni.

A mi dalainkban mind a három tárgy szépen meg van énekelve; oly szépen, hogy a képzelet gazdagsága és érzelme mélysége egy nemzet dalaiban sem található fel oly mélyen, mint a mi dalainkban.

Micsoda érzelme-mélység, a kebelnek mily túláradása foglaltatik például e dalunkban:

A merre én járok,
Még a fák is sírnak,
Gyöngé ágairól
A levelek hullnak.

Mily gazdag képzelődés, micsoda összeolvadása foglaltatik a leggyöngédebb színeknek e dalunkban:

Nem anyától lettél,
Rózsafán termettél,
Piros pünkösöd napján
Hajnalban születted.

Orezáid rózsái
Ha közel volnának,
Égő szívem mellé
Tüzném bokrétának.

De ki győzné elszámlálni mindazon magyar dalokat, melyek a gazdag képzelődés és mély érzelmeiről tanuskodnak? Hisz azok egy kimeríthetlen gyöngytenget képeznek.

Nemcsak az eszme, a gondolat, mely dalainkban lerakva van, de a dallam is, melyen azokat énekeljük, oly fenséges, oly érzelme gazdag, minőt más nemzetek dalaiban nem találunk. — A népdaloknak az a jellemvonásuk, hogy a szöveggel együtt kell gondolni a dallamot is. — Egy francia író azt jegyezte meg rólunk hogy Magyarországon nevezetes tünemény az, hogy a nagy gondolatok, a nép érzelmei nem a költészet, hanem a zenében vannak kifejezve. Igaza van. A magyar ember gyakran csak bele gondolja eszméit a zenébe; ezért oly sajátságos arca azon ünnepélyes pillanatban, midőn szomorú nótáját hallgatja. — De e pillanatban is látható rajta, hogy bizonyos gondolataival foglalkozik. — Mi lehet ennek lélektani oka? Ezt a francia utazó nem tudta, de mi tudjuk. — Mióta hazánk állami függetlenségét Mohácsnál elvesztette: gyakran jutott a magyar ember azon helyzetbe, hogy gondolatait szavakban ki nem fejezhette, mert a hatalom a szabad szót üldözte. Ilyenkor a magyar ember a zenébe gondolta bele eszméit, s legfőlebb egyes kifejezésben adott érzelmeinek szabad folyást, felkiáltván: „Megvirad még valaha!

A mi dalaink nemcsak azért kedvesek, mert nemzeti jellemvonásunkat tükrözik vissza, de kedvesek előttünk azért is, mert azok őseinkről maradt drága hagyományok.

Nem ismerjük azon dalokat, melyeket őseink Ázsiából kijöve, danoltak; de hogy voltak ily dalaik: azt nemcsak harcziás természetükből következtetjük, de arról még a történetírók is beszélnek.

Béla névtelen-jegyzője feljegyezte hogy midőn Árpád vezéréivel és harcosszaival Etele várát megszállotta: cziterák, sipok és mindenféle énekek mellett mindennap lakomát ülének.

A magyar nemzetnek nem volt, és masines még

Pantheona, hol nagyférfiai hamvait és emlékeit megőrzötte volna. — Nemzetünk Pantheonát dalaink képezik, s ezekben tartottuk fenn nagyjaink emlékét. — Botond hős tettei, Bulcsu és Lehel gyászos sorsa dalban maradtak fenn. — Történetünk újabb korszakában is Rákóczy, Berecsényi, Kussuth emléke dalainkban él.

A mi magyar daláraink nemcsak a műéneklést terjesztik mesterségesen komponált műdarabokkal, de terjesztik nemzeti dalaink szép éneklését is, és a mi fő, terjesztik vele a magyar nyelvet és szellemet.

Én tehát az összes magyar dalegyletekért, de különösen azon dalegyletekért emelem poharamat, kik ez alkalommal megjelenésükkel szerencsétlítették városunkat.

Éljenek e dalegyletek! Éljen ezeknek központi kormánya és elnöke! Éljenek tagjai összesen, egyenként!

Adjon az ég működésüknek oly sikert, hogy az általuk magyar nyelven énekelt műdarabok, de különösen a magyar dalok pár évtized alatt annyira elterjedjenek, hogy Kárpátoktól Adriáig mindenütt magyar dal hangozzék e hazában!

Éljenek a magyar daláregyletek, de mindenkifelett éljen a magyar haza!

TÁRCSA.

Schubert Ferencz.

A fentírtt hirneves zeneszerzőtől az összhangversenyen a „Sajkás“ dalt adták elő, oly óriási hatással, hogy ismételni kellett. Ugyancsak Schubert a tegnapi diszhangversenyen is több számmal volt képviselve, azért helyén valónak találjuk életrajzát megősmertetni olvasóinkkal. Ez életrajzi adatokat Ábrányi Kornél ur szivességéből van alkalmunk közölhetni, ki az általa kitűnően szerkesztett „Zenészeti Közlöny“ egy tárczáját engedte át nekünk.

Schubert Ferencz született Bécsben 1797-ben jan. 31-kén. Atyja Bécs egyik külvárosában elemi tanító volt. Tizenegy éves korában az udvari kápolna énekkarába s az azzal egybekapcsolva convictusba vétetett fel mint gyermek-énekes. Itt már korán alkalmat nyílt megismernie a nagy zeneköltők, főleg pedig Beethoven műveivel, a ki iránt leginkább lelkesült. Már mint gyermek nagy hajlamot tanusított a zenéhez, melyet jórészen önmagától tanult, s 13 éves korában nem volt a zenének oly műfaja, melyben erejét meg ne kísérlette volna. Salieri a császár udvari karnagyának figyelmét is csakhamar felkelté s több éven át ingyen oktatásban részesíté a zeneszerzés tudományában. Salieri túlszáráz. rendszere azonban épen nem gyakorolt lendületes befolyást Schubert eleven képzelő tehetségére.

1813-ban kilépvén az udvari convictusból, tanítósegéd lett atyja mellett. A sok munka és az életfentartási gondok itt sem tartották vissza teremtő ösztöne s ereje ápolásától, s három év lefolyása alatt 100 dalt, több symphoniát, két misét s különféle zongora- s kama-

razenei darabot írt. Több örökbecsű dala is, mint a „Rémkirály“, (Erlkönig) „Margit a rokka mellett“ (Gretchen am Spinnrad) s a „Vándor“ (Wanderer) ez időszakból származnak, melyekkel feltűnést keltett s több befolyásos barát s pártolóra tett szert, kik további élete s működésére nagy befolyást gyakoroltak. Kiváltképpen említésre méltók: Schubert Ferencz tanácsos, Mayerhoffer, a hirneves költő, s Vogel, az ünnepeelt cs. kir. operaénekes. Ez utóbbi mint tudományos s magas zenészeti műveltséggel bíró énekművész főleg alkalmas volt arra, hogy Schubertet — dalainak nyilvános bemutatása által — széles s magas körökben is megismertesse.

Schubert kevés hajlamot s hivatást érezvén a zene-tanárkodás iránt: e pályával végkép szakított s egyedül zeneszerzéssel foglalkozott. Egész nap dolgozott elvonulva a világtól, s csak estéknént kereste fel néhány meghitt barátja társaságát, kikkel aztán gyakran késő éjjelig is elmulatott. Ez életmódja szolgáltatott aztán okot arra, hogy halála után több életírója könnyelműnek mutatta be. Pedig méltatlan és igaztalan vád ez, mert ha tekintetbe vesszük hátrahagyott műveinek nagy számát és genialis tartalmasságát, melyeket az élet terhes gondjai közt s aránylag igen rövid idő alatt alkotott: be kell ismerni, hogy azok létrehozását csak folytonos munka, kitartás és eszményi kedélyhangulattal eszközölhette. Mert a szórakozás, a szellemi munkások életszükségletéhez tartozik, mely alul Schubert sem vonhatta ki magát.

Az akkora zeneköltők és a kiadók közt létezett laza viszony, még egy Schubert szellemével szemközt sem érvényesült oly mérvben, hogy a zeneköltés terén az önfenttarthatást tisztességesen biztosíthatta volna. S így történt, hogy Schubert akármily nagybecsű dalt vagy másnemű szerzeményt ajánlott fel Bécs akkori kiadóinak: azok vagy visszautasíták, vagy csak oly csekély tiszteletdíjat adtak értök, hogy abból néhány napig sem fedezhette életszükségeit. Ismeretes Schubert életéből, hogy pl. dalaira nézve a Diabelli kiadó firmával állt szerződési viszonyban, a ki különbség nélkül két forinttal díjazta minden dalát! s ha néha megtörtént, hogy egy nap kétszer is megjelent nála egy-egy újabb dallal: Diabelli haragosan mordult rá e szavakkal: „Nun sind sie schon wieder da mit ihren lumpigen Liedern!“ Hanem Schubert halála után e „lumpige Liederekkal“ aztán házakat épített a Diabelli-firma!

Schubert semmi nyilvános állomást nem fogadott el s inkább nélkülözött, türt, szenvedett, csakhogy szabadon élhessen muzsájának. Egy pár ízben nem tudván megküzdeni az élet terheivel: falusi zongoratanári állomást vállalt, hol minden üres idejét a zeneszerzésre fordítá. Mint ilyen Magyarországon is töltött több nyarat a Bécsben lakott magyar aristokratia néhány tagjánál, s „Ungarische Tänze“ s „Ungarische“ című szerzeményei — melyeket Liszt örökölt meg remek átíratáival — az ő magyarhoni tartózkodásának voltak szüleményei.

Nem keresvén sem állást, sem hivatalt, idegenked-

vén a tanári pályától s nem bírván az emberekkel szemközt megnyerő vagy lekötelező modorral: egész rövid élete alatt csak nélkülözéseknek volt kitéve. Mig élt: elvonultan, szegényen, majdnem ismeretlenül élt, hogy halála után nevét annál gazdagabb dicsfény övedze! A legnagyobb szegénységben halt meg 1828. nov. 19-én, egy évvel későbbben mint Beethoven, aki mellett nyugszik a währingi temetőben. Összes hagyatéka hivatalosan 135 forintba becsültetett!

Schubert és Beethoven, — habár egymás mellett alusznak örök álmukat, — az életben nem álltak oly közel egymáshoz és Schubert géniusza Beethoven életében nem tűnhetett fel egész jelentőségében. A Haydn-Mozart-Beethoven klasszikus fénykora még sokkal közelebb esett az ő zeneköltői működéséhez, semhogy a zenevilág általános figyelmét magára vonhatta volna. S emellett Beethoven bizonyos ellenszenves érzülettel viseltetett iránta, mely csak élete legutolsó napjaiban változott át kedvezőbbé. Schubert jól tudta ezt s mély fájdalmat érzett miatta. De az ő imádással határos tisztelete és bámulata Beethoven iránt azért egy szemernyit sem vesztett erejéből. Közvetlen közelébe nem jutott soha, kivéven 14 nappal halála előtt, midőn Beethoven már halálos ágyán önkivületben fekiúdt, megvonva magát a festő háta mögött, ki a haldokló nagy mester arcvonásait örökíté meg. Beethoven Schubert műveiről jóformán tudomást sem vett s csak betegsége utolsó idejében (lapozgatván szórakozásból dalai közt) ismerte fel becsét s meglepetve mondá: „Tévedtem Schubertre nézve. Ő benne valóban isteni szikra lakozik.“

Schubert ritka és bámulatos könnyűséggel dolgozott. „Rémkirály“ (Erlkönig) dalát 18 éves korában s megszakítás nélkül írta. „Ständchen“-jét pedig egy óranegyed alatt vetette papírra. Schumann Róbert így nyilatkozott felőle: „a hová csak tekintett, a hová csak lépett: dalforrás fakadt nyomában.“ De ha egy művét egyszer befejezte, azzal többé nem sokat törődött. Utánjavítás vagy az ugynevezett művészi utócsiszolással nem igen foglalkozott. S innen magyarázható, hogy főleg zenekari művei plasztikai tekintetben nem emelkednek mindig klasszikus magaslatra.

„Schubert — írja Schumann — minden időben kedvencz zeneköltője marad főleg az ifjuságnak. Mindig kitérte azt nyíltan, amit el akar mondani. Túlárado szív, merész gondolat s gyors kivitel: ez az ő zenéjének főjellemvonása. Az eszmék s érzemények legfinomabb hullámzatát is ki tudta fejezni hangokban.“

Egyházi szerzeményeiben kora izlésének hódolt s főleg Haydn irányára támaszkodott. Enemű művei telvék zenei szépségekkel, de tulságosan érzelősek.

A drámai zene terén is kevés szerencsével működött, részint hálás szöveggönyvek, részint szinpadhi ismeret hiányában. Ehhez járult még, hogy belvilága inkább az álmodozó lyrához, mint az erős drámaiság visszatükrözéséhez vonzódott.

Legkiválóbb s legtöbb műbecsrel bíró művei: „C.

dur symphoniája“ (melyben a zenekar a leghájosabb harmoniák hullámaiban uszik) s dallamgazdag de bevégtetlen „H. moll symphoniája;“ továbbá: „A. moll“ s főleg „D. moll vonós-négyese“ a felséges változatokkal, „Eszdur zongora hármasa“, (op. 99), számos zongoraműve, ezek közt kiváltbepen a „Moments musicaux“ czimű, (op. 94), mely későbbben Mendelssohn „Szöveg nélküli dalai“-hoz szolgált mintaképül; „Zongora-ábrándja“ (op. 15), „Indulói“ s „Polonaise“-i, „Rondói négykézre“, „Magyar tánczai“ és „Ábrándjai“ stb.

Schubert műtörténelmi jelentőségét azonban az ő páratlan szépségű és becsü műdalai képezik, mely válfajnak ő a tulajdonképeni megteremtője. Mert habár Mozart és Beethoven ez irányban is ragyogtatták szellemüket, mindazonáltal nagy művészeti céljaik követése mellett kevesebb gondot fordítottak a műdal szélesebb mérvű kifejlesztésére, mely feladat Schubertre várakozott, aki annak oly mérvben felelt meg, mint előtte és utána senki más.

Zeneművészet e magasztos válfaja érvényesítéséhez Schubert kiválóan szerencsés hajlammal birt. Dalszövegeinek dallami hangulatát és kidolgozási háttérét mindig a legtalálóbban tudta ecsetelni, s amellett nem létezik egy dala sem, mely az igaz kifejezés, az átlátszóság és a nemes egyszerűség jellegét ne viselné magán. Hogy ha ő utánna egy Schumann Róbert, egy Franz Róbert, Liszt, Brahms, Rubinstein s mások szintén gyöngyeit teremtették is a dalirodalomnak: az ő sokoldalúságát, dallamgazdagságát s természetes kifejezését senki utól nem érte,

Hogy mily gazdag dallamforrással rendelkezett, kitetszik abból is, hogy dalainak száma meghaladja a 880-at. Rendkívüli termékenységét és sokoldalúságát pedig az bizonyítja, hogy dalai az érzemények skálája minden fokát feltüntetik, a legegyszerűbb népdalformától kezdve föl a legszélesebb keretű műdalig, amint ez, „Müller-Lieder“ és „Winterreise“ czimű dal-cyclusaiban észlelhető, hol ugyanegy alapeszme és hangulat, a leggazdagabb változatosságban nyilatkozik.

Schubert, még halála után is több évig jóformán ismeretlen maradt a nagy zeneközönség előtt mindaddig, míg Liszt Ferencz világhírű hangversenyeinek műsorára nem vette az ő dalainak zongora-átiratait, melyek az ő mesteri keze alatt ép oly művészeti jelentőséget nyertek, mint az eredetiek. Liszt mellett még Schumann Róbert s a bécsi férfidalegylet — Herbeck karnagysága alatt — járultak főleg hozzá, hogy Schubert művei lassankint az egész művelt zenevilág előtt ismertekké váltak.

Ujabb időben, a dal eszméje s jelentősége oly annyira egybeforrott Schubert nevével, mint a symphoniáé és a sonátáé a Beethovenével. Mert valamint e két utóbbi műforma legmagasabb színvonalát Beethoven képviseli: úgy a műdal művészet s eszményi jelentősége örökké elválaszt marad Schubert nevével.

Az áruló dal.

— Rémes fölfedezés husz év mulva. —

Husz évvel ezelőtt Franciaország egy távoli falujában élt két fivér. Mindaketten egy leánynak udvaroltak. A leány az idősebbiket választotta férjül. Az ifjabbik, a kinek szívet marczangolta szerelme, komor, mélabus lett. Több napon át bezárkózott szobájába, olvasott és merengett. Mentől jobban közeledett az esküvő napja, annál busabb lón.

Egy héttel az esküvő előtt a boldog vőlegény meglátogatta negyedórányira lakó menyasszonyát. Mikor hazafelé jött, az erdő szélén egy puskagolyótól érve, holtan lerogyott.

Az arra menő földmivesek fölvették és hazaszállították. Öcsese kétségbeesetten gyászolta két évig. Féltették, attól tartottak, hogy öngyilkos lesz. Két év alatt azonban megenyhült fájdalma, végre elvette bátyjának menyasszonyát.

A gyilkost nem fedezték fel. Más nyomuk nem volt, mint a fojtásnak félig megpörkölt darabja, mely valami verses könyvből volt kitépve, mert egy ismert dalnak végszaka még tisztán olvashatólag meg volt rajta. De a könyvet, melyből a lapot kitépték, nem lehetett sehonnán előkeríteni.

Gyanuba fogtak egy kétes hirü szénégetőt. El is fogták, becsukták, kihallgatták, faggatták; ő állhatos maradt tagadásában. Végre bizonyítékok elégtelensége miatt fölmentették.

* * *

Ime egy dráma expozíciója, minden meg van benne: két fivér szerelme, féltékenysége, a választott vőlegény halála, az erdőszélén elkövetett büntény, a félrevezetett igazságszolgáltatás, a puskaporpörkölte papirdarab.

És husz év telt el anélkül, hogy a büntény elkövetőjének nyomába akadtak volna.

Az öcs boldogan élt nejevel. Három leánya volt már. A legidősebbik már férjhez is ment. Egy volt törvénytudó bírónak fia vette el, ugyanannak a bírónak fia vette el, aki szintén működött a rejtélyes pörben. A kastélyszerű falusi lak tágas termében terítettek. Ittak, ettek jókedvűen. A franczi vér itt sem tagadtameg magát. Ebéd után dalra kerekedett a társaság.

Mindegyik eldalolta a kedves dalát.

Az örömapa is dalra fakadt, Egy régi koplét énekelt. Nevettek, ujjongtak, megtapsolták, még ismételtették is.

— Hol a manóba vette ezt a dalt? — kérde a vőlegény apja. Ismerem az utolsó verset. Ugy hiszem, életemnek valami kellemetlen emléke fűződik hozzá, de hogy mi, már nem tudom.

Másnap az új házások elindultak nászutjokra.

A fiatal ember atyját nem hagyta nyugodni az a dal. Törte-marta tejét, hogy hol hallotta, hol olvasta? Szüntelen dudolta az ismerős versszakot, remélve, hogy végre eszébe jut, honnan való.

* * *

Megint elmúlt két esztendő.

Az öreg biró egy nap véletlenül egy öreg könyvben lapozgatott. Egyszerre rábukkan a versre, melyet ő maga mázolt le egykor. Ugyanaz a vers volt az, mely a gyilkos puskájából kilőtt fojtásra volt írva.

Ekkor a vizsgáló szellem nem hagyta pihenni. Kutatott, fűrkészett mindenfelé. Talán valami rémes gyanu is támadt agyában, mert barátja butorai közt is turkált.

És ismét egy könyv kerül kezébe. Belőle ki van tépve egy lap; annak a dalnak végszakai, melyet a fojtás papírján találtak.

Fia tehát egy gyilkosnak a veje. Násza féltékenységből megölte bátyját, hogy az övé lehessen annak menyasszonya. Van-e rémesebb bűnös, saját vérének gyilkosánál?

Az öreg bíróban küzdött az apa a biróval. Az utóbbi győzött. Elfogatta a gyilkost. A pör újra megindult. A gyilkost elítélték.

H I R E K.

— **Üdvözlő távirat.** Azon üdvözlő távirat, mely tegnap Győrből érkezett s mely a díszében felolvastatott így hangzik: Az élet szép — és szebb ha a dal magasztos szárnya ütésén, emelkedett szellemtől illetve a hazának szenteltetik, hazánk pedig legszebb ha dalárai szive az ő dallamát zengi, melyből öröme és fájdalma viszhangzik; éljete, és hangoztassátok örökkön örökké; éljen ahaza! Daltestvéri üdvözlettel a győri ének és zeneegylet nevében.

Stadler Károly
elnök.

A **kolozsvári polgári dalkör** tegnapelőtt este Benigni S. elnök kíséretében megjelent Simonffy Imre polgármester ur lakásán s ott szerenádót adott a dalárünnepély derék diszelnökének. Simonffy ur szép szavakkal köszöntö meg a megtiszteltetést s ismételve kifejezte nagyrabecsülését a jeles dalárda iránt, mely hazafias lelkesedéssel igyekszik a dalárszövetség céljait előmozdítani.

— A **pécsi dalárda** ugyanazon este Szedlák J. ur vendége volt, kinek szöllőjében a kellemes multság a késő éji órákig tartott.

A tegnapi nap eseményei.

— V. nap. —

Debreczen, aug. 21.

A közgyűlés.

A közgyűlés tegnap 1/2 11 órakor folytatott Simonffy Imre elnöksége alatt. Kihirdettetett a tisztviselők megválasztásának eredménye, melyet tegnapi számunkban közöltünk s így azt ismételni feleslegesnek tartjuk.

Finály ur örömet fejezi ki a választás felett s ismét gondos kezébe látja letéve az országos dalár-szövetség vezetésének ügyeit.

A közgyűlési terembe ekkor belépő Simonffy Kálmán alelnök és Ábrányi Kornél titkár urak lelkes éljenzéssel üdvözöltetnek, mire Simonffy Kálmán ur következő szavakkal köszöni meg a közgyűlés ismételt bizalmát:

T. közgyűlés!

Köztiszteletben álló diszelnökünk imént kihirdetvé a tisztválasztás eredményét; minket ért a megtisztelő bizalom, hogy eme kulturális törekvésű s nagy befolyású intézménynek, az országos dalár egyesületnek ügyeit továbbra is vigyük; midőn úgy távollevő elnökünk, mint saját magam nemkülömben többi tisztviselő társaim és az összes központi igazgató választmány nevében ezen nem kérészt és nem is várt kitüntetésért forró köszönetemet kifejezem, abbéli kötelességszerű ígéretemet is, miszerint valamint eddig mindent elkövettünk, hogy az országos daláregylet eszméje kiterjedésében megérjen, művészeti kivitelében gyarapodjék — és itt büszkén mutathatunk a most folyó debreczeni szép napok eseményeire: — úgy jövőben is semmi fáradságot nem fogunk kimélni arra nézve, hogy az annál inkább tökéletesedjék, és a kibontott zászlóinkra írt nemes cél felé — a közmiveltég terjesztése — minél jobban közeledjünk. Mi letéteményesei leszünk ezen bizalomnak, és tehetségeinkből kifolyólag igyekezni fogunk annak megfelelni. Vegyék tehát újból, forró leghálásbbs köszöneteinket.

A király-hymnusz ügyében az ennek módozatai megbeszélésére kiküldött bizottság jelentését olvassa fel Táneczos Béla ur. A jelentést tegnap szintén szószzerinti szövegében már megismertettük. A közgyűlés elfogadta azt, s mindössze csak arra nézve tett módozást, hogy a megírandó király-hymnusz nem 1883-iki Szent István-napi ünnepen, de a megírást követő legközelebbi, lehetőleg már a miskolczi dalár-ünnepélyen legyen először bemutatandó.

Az alapszabályokban módozított pontok szövegezését Finály ur felolvassa, valamint Ábrányi ur azon pótparagraphust, mely a rendszeresített karmesteri állásra vonatkozik s melynek szerkesztésére ő kéretett volt fel.

A kérdéses §. így szól:

A karnagy hatásköre és teendői.

(27. §.)

a) A karnagy vezényli az egyesületi orsz. dal- és zeneünnepélyek összeloadásait s azok próbáit, valamint

minden oly nagyobb tömegű dal- vagy zeneeloadást, mely az egyesület czime alatt rendeztetik.

b) Az igazg. választ. műbizottságával egyetértőleg megállapítja az országos ünnepélyek alkalmával vagy azonkívül az egyesület czime alatt rendezendő hangversenyek vagy másnemű zenei előadások műsorát.

c) Az igaz. vál. kijelölése és utasítása alapján gondoskodik az egyesületi és orsz. ünnepélyi előadásokhoz szükséges zenei és művészi erőkről.

d) A karnagy, az egyesületi közgyűlés által meghatározandó tiszteletdíjban részesül!

Finály ur indítványára elhatároztatik, hogy az elnök által hirdetendő rendkívüli közgyűlés 10 vidéki tag jelenlétében bármikor megtartható.

A módozítások elfogadása után Iszlay indítványozza, hogy a magas kormány az országos ünnepélyekre meghivassék.

Finály politikai kérdést látna ebben. Különbön elfogadja azzal a módozítással, hogy a belügyminiszter hivassék meg, a ki a közművelődés érdekében lenne meghivandó az ünnepély fényét emelni. A közgyűlés e módozítással meghozza határozatát.

Szögedi indítványozza, hogy a közoktatási miniszter küldöttséggel felkéressék, hogy a gymnasium 1 és 2 osztályában az énektanítás kötelező tantárgyá tétessék.

Finály ur nem helyesli az indítványt, mert a gymnasiumi tanuló úgy is már tul van terhelve.

Oláh Károly a külföldre utal és pártolja Szögedi indítványát.

Zivuska szintén a kötelező tantárgy mellett szólal fel.

Szögedi indítványát még alaposabban indokolja.

Ifj. Sz. Nagy Károly szintén pártolja az indítványt és felemliti, hogy az ének a budapesti főgymnasiumban is kötelező már.

Kovács losonezi elnök szintén mellette van, de a módozatra nézve a küldöttség helyett feliratot javasol, mely a közgyűlés által lenne felterjesztendő a közoktatási miniszterhez.

Simonffy Imre a központi választmányra kívánja bizni a felirat kidolgozását, illetve felterjesztését.

Ezzel a mai közgyűlés, annak kijelentésével, hogy a **juri ítéletének kihirdetése** a hétfőn délelőtt 9 órakor tartandó közgyűlésen fog megtörténni, — véget ért.

* * *

Az összeloadás tegnap a collégium óriási udvarán megismételtetett Huber Károly orsz. karnagy ur vezetésé alatt. Ez összeloadásról tegnap már referáltunk, s így most csak annak konstatálására szorítokozunk, hogy hangverseny hasonló tömeg jelenlétében még Debreczenben soha sem folyt le. A nagy udvar, emeleti folyosók és ablakok zsufolva voltak, s nem tulzunk, ha a hallgatók számát 5000-nél többre tesszük.

* * *

A disz-hangverseny.

A budapesti művészek közreműködése mellett rendezett tegnapi „disz-hangverseny“ úgy változatossági, mint művészeti szempontból a lehető legfényesebben sikerült. Méltó koronája volt ez a megelőző dalversenyeknek, és kedves emléket fog képezni azon nagyszámu szép és disztíngvált közönségnek, mely színházunkat minden zugában megtöltötte.

Néhány percczel 6 $\frac{1}{2}$ óra után felgördült a függöny a mire Bartók Lajos fővárosi író lépett ki a színre, hogy az ezen ünnepélyre írott emelkedett hangú és nagy hatású „Prolog“-ját elszavalja. Ugy megjelenésekor, mint szaválata bevégezése alkalmával zajos tapsviharban részesítette közönségünk a fiatal költő e kiváló tagját. (A gyönyörű prolog egy részét t. olvasóink lapunkban megtalálják.)

Ezt követte Juhász Aladár ur fővárosi zongoraművész, Liszt Ferenc volt kedvenc tanítványának előadása. A Wagner-Liszt-féle „Tanhäuser ábránd“-ban, majd később saját szerzeményű „Cserebogár“ című ábrándjában tanultuk megösmerni művészetét, és teljesen igazolva láttuk azon hírnevet, melynek a fiatal zongoraművész már ma is örvend.

Utána Ruhoff ur a nemzeti színház zenekarának egyik büszkesége gyönyörködtetett remek gordonka játékaival, előadva Gottermann, Servais és Poppertől egy-egy szép piécet. Különösen a Popper féle Gavotte által idézett elő nagy hatást, és ezt zajos tapsok után meg is ismételte.

Alig távozott el a gordonka e mestere, a midőn a fővárosi művészvilág egyik népszerű alakja — Petykó Imre ur jelent meg. A fiatal hegedűművész a saját szerzeményű „Magyar Ábránd“-ját és később a Hubay Jenő féle „Plevna nótá“-t játszta. Mindkét darabban különösen technikáját brilliroztatta, nem maradván adós azon élvezetek nyújtásával sem mely egyszerű és nemes cantilénájából folyt ki. A fiatal hegedűművész játékában meglátszik Huber Károly gondos vezetése, a ki alapos tanulmányokkal Petykó Imre kedvenc tanítványát az ország egyik legkedveltebb hegedűművészevé fejleszté. Elismeréssel adózunk azért Huber Károly országos karnagy és a nemzeti zenede érdemes tanárának a ki különben a tegnapi diszhangverseny alkalmából még fényes kiüntetésben is részesült. A debreczeni dalárda ugyanis Márk Endre ügyvéd ur rövid beszéde kíséretében egy diszes babékoszort nyújtott át Huber Károly karnagy urnak a ki az erre kifejlődött zajos ovatiót nem győzte megköszönni. Petykót Huber M. remekül kísérte a zongorán.

A hangverseny egyik igen érdekes számát képezte Ney Dávid ur éneke, a ki Schubert-től a „Vándort“ és a „Keresztes háborut“ énekelte, felesleges mondanunk, hogy a nemes hévvel és eleganciával előadott darabok után zajos tapsokban részesült.

A debreczeni dalárda a hangverseny második szakaszát nyitotta meg Huber Károly „Ünnepi da-

lával.“ Ugy e kiváló compositiót, mint annak praecis előadását frenetikus taps követte.

Szándékosan hagytuk legutoljára Hubay Aranka k. a. és Pálmay Ilka urhölgyet, a kiknek előadásai a diszhangverseny fénypontjait képezték. Hubay Aranka k. a. a színészeti tanoda IV. éves növendéke Kiss József „Gedő vár asszonya“ című balladáját szaválta ritka szép hanggal s hangfestéssel, teljes érvényre juttatva a balladában előforduló érzelmek s indulatok változatait.

Pálmay Ilka urhölgy méltóan fejezte be az élvezetes estét. Népdalait gyújtó hatással énekelte s többet azok közül közkivánatra ismételnie is kellett. Csokrokból ugy Hubay k. a. mint Pálmay urhölgynek bőven kijutott.

* * *

A bál.

A bálról, mely a „Bika“ új diszes termében a hajnali órákig tartott, késő éjjel és terünkbe kifogyva, már csak röviden emlékezhetünk meg. — A bálterem fényes volta, ugy a helybelieket, mint a vidékieket meglepte, s alig győzték eléggé kifejezni elragadtatásukat.

A bál pompásan sikerült. A szépnem roppant nagy számban volt képviselve, s a párlókban, valamint a teremben elegáns s roppant nagy közönség mulatott.

A jury itélete.

Lapunk megjelenésekor az utolsó pillanatban ma reggel 9 órakor hirdették ki a jury itéletét a versenyek eredményéről.

Eszerint az „Ébresztő“ versenymű elénekléséért:

az első díjat nyerte: a **pécsi** dalárda;
másodikat Losonczi;
harmadikat Miskolcz.

A szabadon választott darabok versenyében:

elsőt Kolozsvári dalkör;
másodikat Szegszárdi;
harmadikat Szatmári;
negyediket Kolozsvári polgári dalegylet;
ötödiket Ungvári dalárda.

Ezenkívül Ábrányi Kornél ur indítványára elhatározott, hogy minden versenyző dalárda a kitűnő szabatos éneklésért **diszokmányban** részesüljön, mely a díjjal egyenértékűnek tekintendő.

Ez eset páratlanul áll eddig a dalárdák dalárünnepélyeinek történetében.

